

МІЖНАРОДНІ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНІ
НАУКОВІ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

www.economy-confer.com.ua

Світ наукових досліджень

Збірник наукових
публікацій міжнародної
мультидисциплінарної наукової
інтернет-конференції

Випуск 35

20-21 листопада 2024 р.

ISSN 2786-6823 (print)

AKADEMIA NAUK STOSOWANYCH
WYŻSZA SZKOŁA ZARZĄDZANIA I ADMINISTRACJI
W OPOLE

Тернопіль, Україна – Ополе, Польща
2024

УДК 001 (063)

Світ наукових досліджень. Випуск 35: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 20-21 листопада 2024 р.) / за ред. : О. Патряк та ін. ГО “Наукова спільнота”, WSZIA w Opolu. Тернопіль: ФО- П Шпак В.Б. 2024. 278 с.

Збірник наукових публікацій укладено за матеріалами доповідей наукової мультидисциплінарної інтернет-конференції «Світ наукових досліджень. Випуск 35», які оприлюднені на інтернет-сторінці www.economy-confer.com.ua

Оргкомітет

ГО Наукова спільнота

Патряк Олександра Тарасівна, кандидат економічних наук, ЗУНУ;

Шевченко Анастасія Юріївна, кандидат економічних наук, ТОВ «Школа для майбутнього»;

Яремко Оксана Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент, ЗУНУ;

Станько Ірина Ярославівна, кандидат юридичних наук, адвокат;

Назарчук Оксана Михайлівна, доктор філософії (Ph.D.), ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;

Гомотюк Оксана Євгенівна, доктор історичних наук, професор, ЗУНУ;

Біловус Леся Іванівна, доктор історичних наук, кандидат філологічних наук, професор, ЗУНУ;

Ребуха Лілія Зіновіївна, доктор педагогічних наук, кандидат психологічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет;

Недошитко Ірина Романівна, кандидат історичних наук, доцент, ЗУНУ;

Стефанишин Олена Василівна, кандидат історичних наук, доцент, ЗУНУ;

Ухач Василь Зіновійович, кандидат історичних наук, доцент, ЗУНУ;

Яблонська Наталія Мирославівна, кандидат філологічних наук, старший викладач, ЗУНУ;

Савчук Надія Антонівна, кандидат психологічних наук, доцент, ЛНТУ;

Рудакевич Оксана Мирославівна, кандидат філософських наук, ЗУНУ;

Русенко Святослав Ярославович, аспірант, ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

Адреса оргкомітету:

46005, Україна, м. Тернопіль, а/с 797

тел. +380977547363 e-mail: economy-confer@ukr.net

Оргкомітет конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язковим. Усі роботи ліцензуються відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License

ISSN 2786-6823 (print)

© ГО “Наукова спільнота” 2024

© Автори статей 2024

3. Альберто Моравіа. Римські оповідання. Переклад з італійської. І. Труша – Київ : Дніпро, 1974. – С. 238.
4. Калакура Я. Енциклопедія українознавства // Смолій В. А. Малий словник історії України. Київ: Либідь, 1997. – С. 146.
5. Маківчук Ф. (упорядник) Сатира і гумор. Київ: Радянський письменник, 1955. – С. 680.
6. Мінчин Б. М. Деякі питання теорії комічного. Київ: Вид-во АН УРСР, 1959. – С. 239.

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ігнат'єва Наталя Вікторівна

*викладач, Відокремлений структурний підрозділ
«Харківський фаховий коледж інформаційних технологій
Національного аерокосмічного університету
ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»
ORCID: 0009-0008-3154-3872*

Лисенкова Тетяна Михайлівна

*старший викладач, Харківський національний
економічний університет ім. Семена Кузнеця
ORCID: 0000-0001-8493-1790*

Подольська Яніна Анатоліївна

*старший викладач, Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
ORCID: 0000-0002-9292-8169*

Ткаченко Світлана Вікторівна

*старший викладач, Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
ORCID: 0000-0002-8517-7651*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<https://www.economy-confer.com.ua/full-article/5858/>

На сьогодні технологією, яка найбільш динамічно розвивається та беззаперечно має значний вплив на різні сфери людської діяльності, від медицини до промисловості – є штучний інтелект.

Штучний інтелект (ШІ) – це розділ інформатики та комп'ютерної лінгвістики, спрямований на створення технологій і програм, здатних виконувати завдання, які традиційно потребують людського інтелекту, таких як розпізнавання мови та зображень, розв'язання задач, навчання, прийняття рішень тощо.

Розвиток Штучного Інтелекту відбувався через кілька етапів. Ще в античні часи філософи мріяли про механічних помічників, здатних імітувати людський інтелект, отже, ідеї про створення ШІ мають давню історію. Однак перші значні кроки в розвитку ШІ були зроблені лише в середині ХХ століття.

У 1936 році британський математик і логік Алан Тьюрінг розробив концепцію універсальної обчислювальної машини–машини, яка здатна виконувати будь-яку обчислювальну задачу, якщо вона формалізована в математичних термінах. Пізніше, у 1950 році, Тьюрінг запропонував знаменитий тест, який носить його ім'я – тест Тьюрінга. За допомогою цього тесту можна оцінити, чи здатна машина імітувати людське мислення. Тьюрінг був впевнений, що в майбутньому комп'ютери можуть досягти рівня, коли їх поведінка стане непомітною для людей. Наукові роботи Тьюрінга внесли величезний вклад в розвиток обчислювальних машин та інформатики, тому він по праву вважається основоположником сучасного ШІ.

У 1956 році на конференції в Дартмутському коледжі (США) група вчених, зокрема Джон Маккарті, Натанаел Рочестер і Клод Шеннон, запропонували нову дисципліну – штучний інтелект. Вони вважали, що створення таких машин можливе вже в межах наступних кількох десятиліть. Цей період в історії ШІ часто називають першим "золотим віком" цієї технології [7, с. 130-131].

У цей період Аллен Ньюелл і Герберт Саймон продемонстрували перші практичні досягнення ШІ, створивши програму для гри в шахи. Пізніше вони розробили систему, яка могла розв'язувати задачі на логіку та математичні теореми, що продемонструвало можливість використання обчислювальних машин для розв'язання складних проблем.

Це дало поштовх для виникнення цілої низки цінних розробок. У 1960-70-х роках з'явилися перші експертні системи, які могли працювати в обмежених галузях знань, таких як медицина та бухгалтерія. Найбільш відомою з них стала програма MYCIN, яка покликана була допомагати лікарям ставити діагнози та прописувати лікування на основі симптомів пацієнта.

Проте, незважаючи на стрімкі початкові успіхи, розвиток ШІ в 1970-х і 1980-х роках несподівано зіткнувся з певними труднощами. Основною причиною стало те, що технології того часу не дозволяли створювати достатньо потужні обчислювальні системи для обробки великих обсягів даних і виконання складних операцій в реальному часі. Це призвело до того, що в кінці 1970-х років спостерігався період, який назвали "зимою штучного інтелекту" – коли багато дослідницьких проєктів були припинені через відсутність істотного прогресу.

Ситуація зрушила з початку 1990-х років, коли з'явилися нові підходи до створення ШІ, зокрема нейронні мережі, які дозволяли вирішувати складні задачі класифікації та прогнозування. Поява потужніших комп'ютерів і розробка нових алгоритмів зробили можливими значні успіхи в галузі ШІ. Одним із важливих моментів став виграш комп'ютера Deep Blue у 1997 році в партії з чемпіоном світу з шахів Гаррі Каспаровим. Це стало знаковим етапом у розвитку ШІ, продемонструвавши можливості комп'ютерних систем для розв'язання задач, які раніше вважалися доступними лише для людей.

У 2000-2010 роках активно розроблялися новітні технології, які стали основою сучасного ШІ. Зокрема, глибинне навчання (deep learning), яке використовує нейронні мережі з багатьма шарами для обробки та аналізу великих обсягів даних, дозволило досягти значного прогресу в обробці природної мови, розпізнаванні зображень, відео. Відомі компанії, такі як Google, Microsoft, IBM і інші, активно інвестували в дослідження та розробки в області ШІ, що призвело до швидкого зростання потужностей цих технологій.

Сучасне життя вже неможливо уявити без ШІ, адже він активно використовується майже у всіх його сферах. У медицині розробляються системи для аналізу медичних зображень, діагностики хвороб і прогнозування їх розвитку. В автомобільній промисловості активно розвиваються системи автономного водіння, які здатні аналізувати дорожню ситуацію та приймати рішення без участі людини. У бізнесі ШІ використовується для оптимізації логістики, персоналізації реклами, обробки великих даних і покращення якості обслуговування клієнтів

Використання штучного інтелекту у викладанні іноземних мов відкриває нові можливості покращення якості освіти для учнів будь-якого віку. Інструменти на основі ШІ можуть значно допомогти викладачам підвищити ефективність навчального процесу, зробити його більш індивідуалізованим та доступним. Використовуючи алгоритми машинного навчання, системи можуть пристосовувати навчальні матеріали та завдання до потреб та рівня знань кожного учня.

Найбільш перспективні напрями використання ШІ охоплюють використання нейромереж нового покоління, які здатні розробляти завдання, виходячи з потреб конкретного студента, його рівня підготовки, адаптуючись до його сильних та слабких сторін [1].

Під час вивчення нової лексики, наприклад, можна зробити запит на створення контенту на основі заданої групи слів. Нейромережа також може генерувати ланцюжки слів за заданою темою, які будуть також основою навчального контенту – текстів різних жанрів.

На основі цього контенту ШІ розробляє лексичні завдання. Це можуть бути завдання на множинний вибір, знаходження відповідності тощо, інтерактивні картки з лексикою або генерування карток із зображеннями та англійськими словами, коли учні мають знайти відповідності зображень із відповідними словами. Ці текстові матеріали можуть бути забезпечені звуковим супроводом, який також є високо адаптивним – можна обирати мову, голос, швидкість відтворення, обирати варіанти вимови (британський, американський, австралійський).

Штучний інтелект підходить не тільки для створення текстового контенту на основі ланцюжків слів і вправ до нього. За його допомогою можна створювати і навчальне відео. Можливості нейромереж можна використовувати для створення: освітніх і навчальних матеріалів, коротких відеороликів, мемів, що розмовляють, відеопрофільів для соціальних мереж, персонажів і анімованих

аватарів для комп'ютерних ігор, короткометражних фільмів, музичних кліпів, оглядів продуктів, скетчів, коміксів, новинних репортажів, збірок оповідань тощо. ШІ перетворює текст на мову або на відео, де можна вибирати мову, голос, швидкість відтворення мови, аватара [9].

ШІ також може запропонувати пояснення граматичної теми, створити вікторину за заданою тематикою, граматичні тренажери. Наприклад, учням надають речення з пропущеними словами, і ШІ допомагає вибрати правильні варіанти та пояснює граматичні правила.

ШІ нового покоління на основі технологій розпізнавання голосу вже може отримувати запити в усній формі. Надається можливість тренування вимови: учням пропонується повторювати окремі слова або фрази, ШІ контролює правильність вимови та інтонації. Це допомагає учням розвивати навички говоріння та працювати над покращенням свого акценту.

Нейромережа також може стати віртуальним партнером для розмовної практики на задану тему: вона симулює розмови англійською мовою і допомагає учням розвивати навички спілкування, пропонуючи запитання та коментарі. Деякі програми крім вищевказаних характеристик усного мовлення, дають змогу навіть обирати стиль спілкування (нейтральний, розмовний тощо):

Чат-боти допомагають учням у вивченні мови, відповідаючи на їхні запитання, пропонуючи вправи та ігри, а також інтерактивні заняття, тести, різноманітні завдання для комплексного розвитку та вдосконалення мовних навичок.

ШІ також може допомогти в розвитку навичок письма – його можна використовувати для перевірки письмових робіт учнів, для виявлення і виправлення помилок.

Виконуючи подібні завдання, учні отримують зворотний зв'язок від систем ШІ, які можуть автоматично оцінювати якість виконання – у письмових завданнях перевіряти правильність граматичних конструкцій, та відтворювати коректність вимови. Після завершення завдань студентам автоматично надаються звіти, де прописуються їхні успіхи та помилки, даються пояснення.

Надаючи чисельні переваги в освіті, ШІ також має і негативні аспекти, які турбують багатьох дослідників, викликаючи чимало обговорень і суперечок. Зупинимось на деяких з них.

Наприклад, проблема ізольованості студентів від спілкування зі своїми ровесниками, з викладачами, зі старшими людьми. Довгий період вимушеного онлайн-навчання, спочатку через епідемію COVID, а потім – через початок війни. Але, якщо пригадати ще ті часи, коли всі навчалися безпосередньо в аудиторіях, то вже тоді ця тенденція посилювалася завдяки розвитку технологій, нових пристроїв та програм. Можна було спостерігати друзів, які давно не бачились, але зустрівшись, сиділи поруч, поринувши кожен у свій гаджет. ШІ цю тенденцію тільки посилює, оскільки з ним легко спілкуватися, отримувати інформацію. Якщо час, що вивільняється, витрачається на спілкування в мережах, то падає рівень живого спілкування, соціальні зв'язки звужуються, погіршується психологічне здоров'я людини та суспільства [6].

Інша проблема – зниження рівня критичного мислення, коли застосування ШІ для автоматизації оцінювання, створення завдань та інтелектуальних помічників може призвести до того, що студенти починають покладатися на технології замість розвитку своїх власних навичок аналізу, розв'язування проблем і критичного мислення.

Є також загроза маніпуляцій, бо ШІ може бути використаний для маніпуляції людьми, зокрема через алгоритми, що створюють інформаційні бульбашки або сприяють поширенню фейкових новин, пропаганди та дезінформації. Протистояти цьому може тільки усвідомлення цієї загрози та розвиток критичного мислення.

Хоча ШІ може сприяти персоналізації навчання, є ризик, що алгоритми не завжди точно враховують індивідуальні особливості кожного учня. Наприклад, система може не розпізнати складність особистих чи емоційних бар'єрів, які заважають учню ефективно вчитися. І тоді проблеми з адаптацією до конкретних потреб учнів нівелюють спроби вибудувати персональні стратегії.

Не можна не згадати, що ШІ може добре адаптувати навчання до базових академічних навичок, але не завжди може в повній мірі сприяти розвитку творчого потенціалу студентів або навчити їх "soft skills" (наприклад, емпатії, комунікації, лідерства).

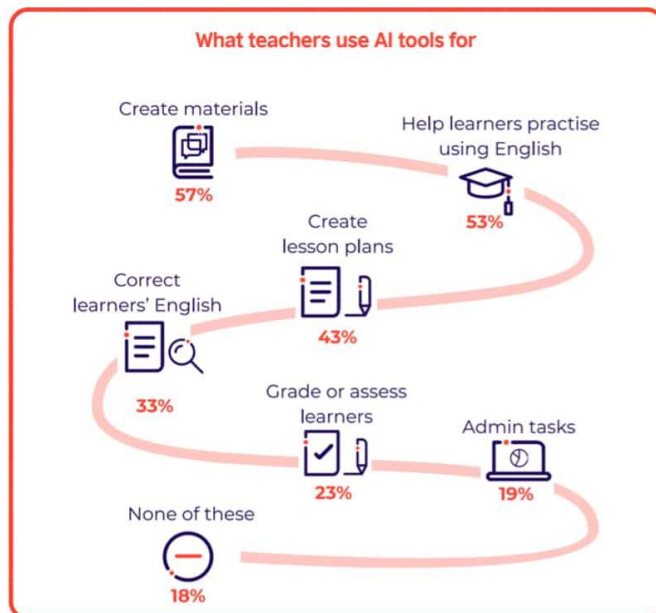
Говорячи про зміни в житті, які привносить ШІ, перш за все згадують, що нові технології вивільняють багато людей, робота яких автоматизується і більше не потребує людських ресурсів. Що до освіти, то турбують можливі звільнення вчителів, бо багато їх функцій можна передати автоматам. Чи дійсно це буде повноцінна заміна?

Перелічені вище проблеми свідчать, що без викладачів повноцінну освіту побудувати не можна. Саме на них припадає місія ці загрози та недоліки подолати. Але їх роль змінюється. Зараз багато говорять про введення в закладах освіти так званих тьюторів, менторів, наставників. Вони мають забезпечити справжню персоніфікацію, використовуючи більш традиційні методи навчання, такі як особисті зустрічі, дискусії та практичні заняття. Це не дозволить студентам відчувати себе ізольованими від реальних людей – вчителів та одногрупників. Взаємодія в аудиторії та обговорення з іншими людьми сприяють розвитку соціальних навичок і емоційного інтелекту, позитивно впливаючи на емоційне благополуччя студентів.

Так, освіта переживає кардинальні незворотні зміни, яким не можна опиратися. Треба знайти в цих змінах своє місце і відповідати на виклики нової реальності [8].

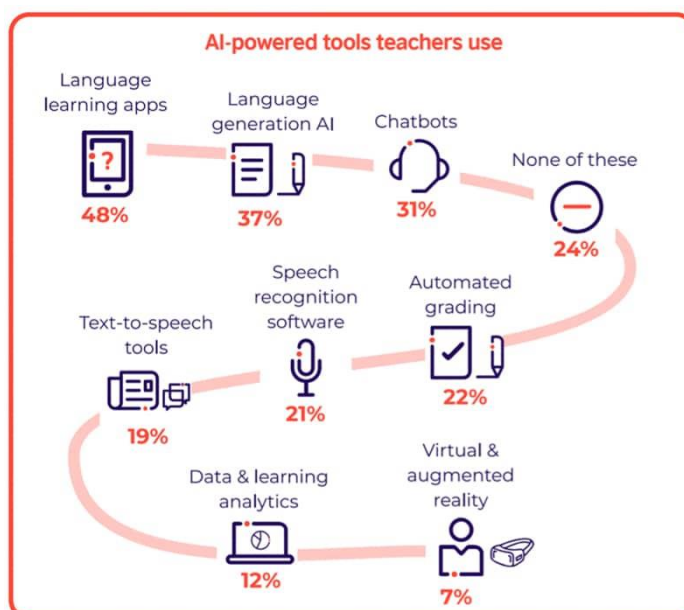
Цікавими є результати опитування, проведеного British Council у 118 країнах світу, щодо ставлення викладачів англійської мови до застосування штучного інтелекту в освітньому процесі.

Результати опитування свідчать про те, що більшість викладачів так чи інакше використовують "розумні" технології в навчальному процесі. Найчастіше ШІ використовується при створенні навчальних матеріалів (57%), допомозі студентам у практикуванні англійської (53%), створенні планів занять (43%).

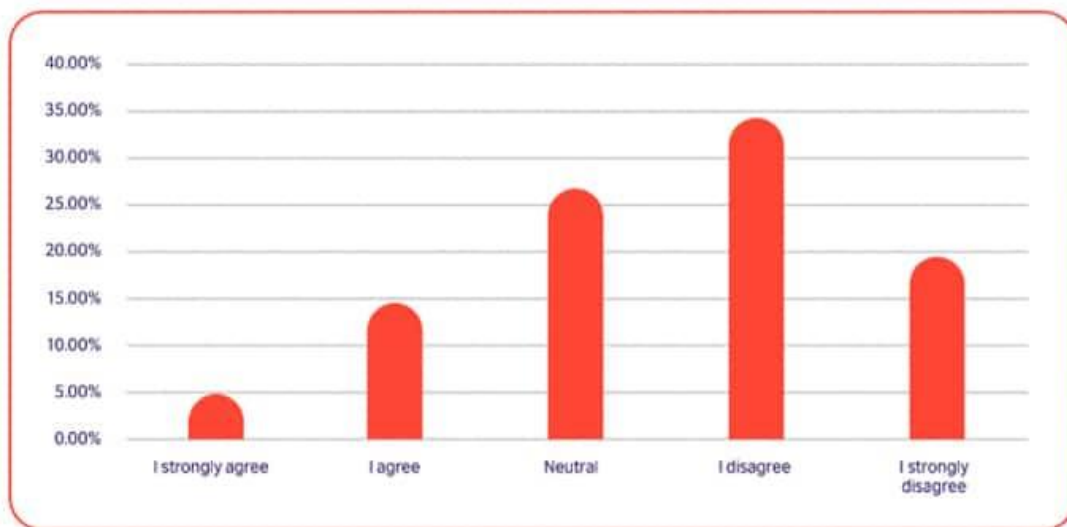
Використання ШІ для різних видів завдань (інфографіка: BritishCouncil)

При цьому серед "інструментів" ШІ, корисних для роботи, найчастіше згадували додатки для вивчення мови (48%), генерування мови штучним інтелектом (37%), чат-боти (31%).

Інструменти на основі ШІ використовує значна частина викладачів (інфографіка: British Council)

Попри широке розповсюдження та застосування ШІ в освітньому процесі, викладачі занепокоєні надмірною залежністю від нього студентів. Штучний інтелект може суттєво допомагати читанням, письмом, аудіюванням та говорінням, але більшість педагогів наголошують, що інструменти ШІ мають доповнювати, а не змінювати існуючі методи викладання. На пряме запитання про те, чи вірять вони, що до 2035 року "ШІ зможе викладати англійську мову без вчителя", близько половини (51%) викладачів відповіли негативно. Тоді як погодились з таким твердженням 24% освітян, а нейтралітету дотрималися 26%. Крім того, більшість зізналися, що не мають достатньої підготовки для того, щоб використовувати ШІ у межах своєї викладацької роботи.

Думка освітян щодо твердження: "Я отримав достатню підготовки, щоб включити ШІ до свого вчителювання"
(інфографіка: British Council)

Згідно з результатами всеукраїнського дослідження щодо використання ШІ в освіті, найпопулярнішим "розумним" сервісом, з яким добре знайомі і студенти, і викладачі, став ChatGPT. При цьому думки щодо ШІ різняться. Викладачі розуміють, що це – новітні технології, які можуть бути корисними, проте мають вагання через можливі проблеми: помилки в роботі ШІ, обмеження розвитку студентів, списування, неетичне використання інструментів ШІ. Водночас більшість студентів вважають, що використання штучного інтелекту навпаки може поліпшити їхнє навчання та розвиток, зробити освітній процес більш цікавим та захоплюючим. Вони навіть готові навчатися особливостей та етики використання ШІ, дізнатися більше про його переваги та недоліки [3].

При інтеграції ШІ у сферу освіти, необхідно збалансувати усі потенційні можливості та ризики. У звіті Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) «Shaping the Future of Learning: The Role of AI in Education 4.0» також наголошується, що має зберегтися центральна роль вчителя у системі освіти. Так як діти та молоді люди особливо вразливі, необхідно розвивати їхню грамотність

в області ШІ та здатність до критичного аналізу. Інтеграція має відбуватися при комплексному державно-приватному партнерстві та за зваженою оцінкою впливу. У звіті пропонується п'ять умов, на основі яких можна збалансувати користь та ризику:

- у розробці освітнього ШІ повинні брати участь викладачі та лідери індустрії, щоб він відповідав різноманітним потребам учнів;
- необхідно забезпечити захист інформації, впроваджуючи надійні протоколи конфіденційності та безпеки;
- інноваційні моделі фінансування забезпечать безперервне вдосконалення алгоритмів, проведення незалежних випробувань та оцінок рішень ШІ;
- студенти, викладачі та фахівці сфери освіти повинні проходити навчання по роботі з ШІ, щоб використовувати його найбільш ефективно та безпечно;
- принципи рівності та інклюзивності повинні займати центральне місце при розробці програм, що забезпечують широке розповсюдження грамотності щодо використання ШІ [2].

На думку ЮНЕСКО, сфера освіти недостатньо готова до грамотної інтеграції ШІ. За даними опитування організації серед шкіл та університетів, лише близько 10% з них мають стратегію чи офіційні політики використання генеративного ШІ. У вересні 2023 року ЮНЕСКО випустило перший Глобальний посібник із використання генеративного ШІ в освіті та наукових дослідженнях. Ключова пропозиція організації – запровадження вікового цензу в 13 років працювати з програмами ШІ. Організація закликає держави розробити нормативну базу застосування ШІ в освітніх установах [4].

Отже, підсумовуючи усе вищесказане, можна зробити висновок, що, робота із ШІ має бути відповідальною та свідомою. Лише врахування усіх ризиків дасть змогу ефективно опанувати знання за допомогою ШІ. Перспектива подальших досліджень полягатиме саме у детальному аналізі позитивних та негативних сторін використання ШІ у процесі навчання, зокрема, опанування іноземної мови.

Список літератури:

1. Russell S. J., Norvig P. Artificial Intelligence: a Modern Approach. Upper Saddle River, 2018. 1152 p.
2. Звіт ВЕФ «Shaping the Future of Learning: The Role of AI in Education 4.0». URL: <https://www.weforum.org/publications/shaping-the-future-of-learning-the-role-of-ai-in-education-4-0/>
3. Edmett, A., Ichaporia, N., Crompton, H., & Crichton, R. (2024). Artificial intelligence and English language teaching: Preparing for the future (Second edition). British Council. URL: <https://doi.org/10.57884/78EA-3C69>
4. Global Guidance on Generative AI in Education and Research. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-governments-must-quickly-regulate-generative-ai-schools>

5. <https://cases.media/article/6-variantiv-yak-vikoristati-chatgptdlya-vivchennya-angliiskoyi>
6. https://osvita.ua/school/method/91077/#google_vignette
7. Глибовець М.М., Олецкий О. В., „Штучний інтелект”, К. 2002 – С. 266.
8. <https://doi.org/10.32782/psych.studies/2024.1.26>
9. 6 варіантів, як використати Chat GPT для вивчення англійської. URL : <https://cases.media/article/6-variantiv-yak-vikoristati-chatgptdlya-vivchennya-angliiskoyi>

МІСЦЕ РЕАЛІЙ У КІНОПРОДУКЦІЇ

Кардинал Вікторія Іванівна

*магістрантка, Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

Конкульовський Володимир Вікторович

*кандидат філологічних наук, доцент,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
ORCID: 0000-0003-0950-8508*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<https://www.economy-confer.com.ua/full-article/5836/>

Реалії набули широкого застосування в кінодискурсі. Це пояснюється тим, що вони є показниками національно-культурного та історичного колориту. Вони допомагають відобразити життєву конкретику, історію, побут, культуру, цивілізацію, літературу, ландшафт, клімат, кухню тощо. Реалії надають кінотексту яскравого національного колориту, допомагають занурити глядача в атмосферу іншомовної країни та дізнатись більше про культуру та буденне життя народу [2, 3, 4, 5, 6].

Українські мовознавці та перекладознавці, а саме: Р. Зорівчак, І. Корунець, В. Карабан, О. Чередниченко, В. Демецька, А. Гудманян, М. Сливка, А. Мороз, досліджували різні аспекти реалій, зокрема: сутність самого поняття, функції реалій у художніх текстах, адекватність відтворення реалій у перекладі.

Мета нашої роботи полягає у виявленні основних функцій реалій та їх значення у кінотекстах.

Розуміння основних функцій реалій у кінотекстах вважається ключовим для адекватного відтворення їх у перекладі, саме з цього впливає актуальність нашого дослідження.

Провівши комплексний аналіз робіт вітчизняних науковців, ми можемо констатувати, що до основних функцій реалій у кінотекстах належать: функції локалізації, створення місцевого колориту та маркера чужої культури, а також темпоральна функція [2, 3, 4, 6, 7].